
The relevance of the topic chosen is that, in author's opinion, the formation of the national Ukrainian state is still ongoing, some issues of our time may be addressed through analysis of the past historical events.

Summary of all historiographical heritage issues of the rebel movement in the 20's of XX century helps to understand more the quantitative, social and ethnic composition of the participants, and to reveal political beliefs, military organizational structure of rebel armed groups of the period, reflect the stages of its development and understand the origins and causes of the rebel movement in general.

Almost from the beginning of the Socialist transformation, the Bolsheviks faced with the discontent of the peasants, which quickly escalated into open resistance to their policies. It spread to almost all areas of social, political and economic life of the country and largely predetermined severity of political confrontation that took place in Ukraine in the early post-revolutionary years.

Despite the general anti-communist orientation, insurgent ideology was rather particular set of disparate slogans put forward according to the situation. In addition, demands were rather political than social or economic and consisted of elements of the different political currents in the rebel movement ideologies.

It is the rebel movement that largely led the fall of Soviet power in Ukraine in late summer 1919.

Rebel movement could not exist without the support of the peaceful peasants, especially the wealthy ones, which strongly supported the rebels. Therefore, the Bolsheviks terrorized the rural population, thus they tried to alienate peasants from the rebels, who were based in the local woods. In every village the responsible groups were formed out of the wealthy and most influential farmers. They were shot when the rebels attacked the Bolshevik troops and their administration.

However, the losses the peasant rebel movement suffered in 1921, became the reason for the defeat of the entire national liberation movement in Ukraine. The defeat of the rebel leadership organizations, many peasant guerrilla forces depressed the leaders of the rebel movement.

Bolsheviks introduced the new economic policy, which distracted farmers from further fighting, and several years of exhausting war strengthened them in disbelief in the victory over the Soviets. While in Kyiv, as well as throughout the right-bank Ukraine sporadic rebel groups operated until the mid 20's.

Key words: *peasantry, Bolsheviks, uprising opposite of Bolshevik.*

УДК 94(477)"1922-1928":316.334.56

П.В. Ямпольць

МАТЕРІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УСРР В ПЕРІОД НЕПУ: АНАЛІЗ АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛ

Охарактеризовано значний масив документів та матеріалів, що зберігаються у фондах центральних і регіональних архівів України і в яких вміщені дані стосовно добробуту основних виробничих верств міського населення (робітники і службовці) України доби НЕПу (1921-1929 рр.). Визначені переваги окремих фондів архівосховищ в плані можливості їх використання дослідниками проблеми історії повсякденності міських мешканців республіки у міжвоєнний період.

Ключові слова: *міське населення, нова економічна політика, матеріальне становище, архіви, фонди, одиниці зберігання.*

Основний масив використаних автором документів та матеріалів, що стосуються головних структурних елементів матеріального становища робітників української промисловості, таких, як номінальна та реальна заробітна плата, рівень роздрібних цін приватного ринку на товари сільськогосподарського та промислового призначення, бюджетні ресурси робочої сім'ї та стану харчування, знаходяться у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОУ), Центрального державного архіву громадських об'єднань України (далі ЦДАГО), а також у фондах регіональних архівосховищ, зокрема, Державного архіву Чернігівської області (далі – ДАЧО).

Робота з архівними матеріалами ЦДАВОУ свідчить, що існують спеціалізовані фонди, які вміщують документи стосовно основних показників рівня життя робітників промисловості республіки в 1920–ті роки ХХ ст. Це фонд 1 Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад робітничих, селянських і червоно-армійських депутатів (ВУЦВК), фонд 2 Ради Народних Комісарів УСРР (РНК УСРР), фонд 5 Народного комісаріату внутрішніх справ УСРР (НКВС УСРР), фонд 34 Вищої ради народного господарства УСРР (ВРНГ УСРР), фонд 337 Української державної загальної планової комісії при Українській економічній нараді, фонд 340 Народного комісаріату громадського

продовольства (Наркомпрод), фонд 582 Центрального статистичного управління УСРР, фонд 2605 Всеукраїнської Ради професійних спілок (ВУРПС), фонд 2623 Народного комісаріату праці УСРР (Статистичний відділ).

Для характеристики політики радянського уряду, особливо в кризових ситуаціях в економіці країни щодо основних показників рівня життя громадян можуть бути використані архівні документи ЦДАВОУ ф. 1 ВУЦИК. Це декрети, постанови РНК УСРР про введення натуральних податків та порядок їх сплати, середні роздрібні ціни на основні продукти харчування по деяких губерніях УСРР у 1921 році [1–2].

У фонді 2 Ради Народних Комісарів УСРР та 5 Народного комісаріату вну-трішніх справ УСРР знаходиться інформація про результати ліквідації заборгованості по заробітній платі в 1921 р., постанови РНК про заробітну плату на 1921 та 1922 рр. та матеріали по реальній заробітній платі у промисловості республіки у 1928/1929 господарському році [3–7].

Фонд 34 Вищої ради народного господарства УСРР (ВРНГ УСРР) містить цікаві матеріали стосовно продуктивності та оплати праці робітників різних галузей виробництва України. Представлені також документи стосовно економічного розвитку республіки у 1922–1923 рр. [8–12]

З'ясовуючи особливості динаміки основних вимірювачів рівня життя робітників української промисловості, варто звернутись до ф. 337 Української державної загально-планової комісії при українській економічній нараді (Укрдержплан) [13–19]. Із цього фонду можна вилучити змістовну інформацію про номінальну та реальну заробітну плату робітників по кожному виробництву та підсумково по важкій і легкій галузях індустрії [13; 17].

З метою побудови динамічних рядів по заробітній платі варто використати документи справи 7471, де в хронологічному аспекті здійснено характеристику заробітків в різних промислових виробництвах за 1927–1929 роки [13]. При цьому дані згруповані по 5 природно-історичних районах: Полісся, Лівобережжя, Правобережжя, Степовий та Гірський райони. Застосування цих документів дає можливість одержати загальну картину про рівень заробітної плати в розрізі природно – історичних районів та провести порівняльний аналіз цього важливого соціального показника із середньоукраїнськими даними.

Серед матеріалу тієї ж справи варто також використати документи про контрольні цифри росту числа робітників і середньомісячної заробітної плати на 1928/1929 господарський рік по галузях промисловості і районах України, які свідчать про наявність кризових явищ в соціально-політичному житті республіки, що призвели до значного падіння рівня життя громадян наприкінці 20-х рр. ХХ ст. [13]

В окремих блоках архівних документів ф. 337 можна об'єднати матеріали стосовно рівня роздрібних цін приватного та кооперативного ринків на сільсько-господарські продукти і вироби промисловості [14–16; 18; 19]. Зокрема, із цього блоку можна залучити протоколи засідань фінансово-економічної секції Укрдержплану та місцевих комісій по обрахуванню місячних індексів приватних цін [14], середньо-місячні індекси роздрібних цін в 1926/1927 та 1927/1928 господарських роках [15], індексні показники роздрібних цін на сільськогосподарські товари по економічних районах України в 1927/28, 1928/1929 рр. [16], матеріали до бюджетного індексу по цінах всіх видів торгівлі на 1928/1929 р. [18], а також документи кон'юнктурного огляду стану ринкових цін [37–41], таблиці динаміки приватних цін на сільсько-господарські продукти в 1924/25 – 1926/1927 рр. [19].

Особливості обраної теми вимагають залучення різних видів архівних джерел, що відображають причини, методи, результати та наслідки політики урядових структур щодо рівня заробітної плати, процесу ціноутворення, вартості бюджетного набору, тобто прожиткового мінімуму, які обумовлюють рівень життя громадян.

Для висвітлення проблеми цін та продовольчого забезпечення міського населення республіки, яка особливо гостро стояла в перші та останні роки НЕПу, варто використати архівні документи ф. 340 Народного комісаріату продовольства УСРР (Наркомпрод).

Всебічна інформація цього документального зібрання зосереджує звіти, зведення, телеграми про економічне обстеження приватних ринків промислових міст, постанови про лімітні ціни та регулювання цін на хліб, обов'язкові для виконання постанови Наркомпроду про еквівалентні співвідношення цін на продовольчі і промислові товари, відомості приватних цін губернських та окружних продовольчих комітетів та цінові зведення в цілому по республіці [20–25].

Наявність такої всебічної та об'ємної інформації щодо формування цін на приватному ринку може свідчити про постійне втручання урядових структур в товарно-грошові відносини та намагання нав'язати виробникам невигідні умови реалізації їхньої продукції.

У процесі роботи із архівними матеріалами ЦДАВО України встановлено, що найбільше документів по досліджуваній проблемі зосереджено в архівному фонді 582 Центрального статистичного управління УСРР [26–40]. При цьому треба зазначити, що архівні зібрання цього фонду можна згрупувати в спеціальні блоки, а саме блок документів по заробітній платі, блок цінових показників, блок стану харчування та індексних характеристик.

Найбільшим по кількості важливих справ являється блок заробітної плати [26–30]. Документи цього зібрання хронологічно охоплюють майже весь досліджуваний період. В основному це табличні дані про розміри середньомісячної номінальної заробітної плати. У перші роки десятиріччя окремо наведені розміри заробітної плати в середньому на одного робітника в натуральному та грошовому еквіваленті, бо питома вага грошових виплат була в той час мізерна. Матеріали стосовно заробітної плати промислових робітників після грошової реформи (лютий – березень 1924 р.) більш об'ємні. У них подана інформація про заробітки в розрізі важкої та легкої галузей індустрії; по всіх промислових виробництвах, по великих промислових об'єднаннях та містах, територіально в розрізі губерній та природно-історичних районів, а також в цілому по республіці. Важливим у цих документах є те, що дані в них представлені помісячно, поквартально, за півріччя та в цілому за рік, що дає можливість успішно провести динамічний аналіз.

Необхідно також підкреслити, що документальні зібрання блоку заробітної плати частково розкомплектовані, в результаті чого майже відсутні матеріали по реальній заробітній платі, особливо це стосується перших та останніх років НЕПу.

Наявність значних лакун притаманна також темі заробітків у промисловості республіки по професіях та тарифних розрядах.

Для дослідження стану роздрібних цін приватного ринку варто використати справи архівного зібрання фонду 582. Цінові показники в цих документах подаються по всіх товарах, що входять до бюджетного набору, а також окремо на хлібні продукти харчування. Рух приватних цін показано в часовому просторі, а також по губерніях, округах та великих промислових містах, що може бути основою для побудови динамічних рядів [31–33].

Щодо узагальнюючих індексних характеристик стану приватних роздрібних цін, то документи відносно цих показників є в наявності за останні роки десятиріччя. Така ж ситуація характерна і для основного соціального вимірювача рівня життя громадян – вартості бюджетного набору, або прожиткового мінімуму [31–33].

Відносно стану харчування робітників української промисловості можна застосувати архівні матеріали періодичного обстеження цього показника в розрізі окремих промислових міст, округ, та в цілому по республіці. Зокрема, справи 202–213 зосереджують документи про стан харчування українських промислових робітників в лютому 1922 року (апогей голоду) на прикладі голодуючих сімей робітників великих міст півдня України, а саме: Херсона, Миколаєва, Запоріжжя, де калорійність добового раціону була втричі нижчою за фізіологічну норму [34–37].

Відомості про бюджети робочої сім'ї, не тільки розкривають позитивні та негативні зміни в структурі бюджету робочої сім'ї, але і дозволяють прослідкувати рівень життя робітників на окремих етапах соціально-економічних процесів. Цьому особливо сприяє використання показників балансу надходжень та витрат міського населення України згідно бюджетних обстежень, що проводилися щорічно [38–40].

Залучаючи та аналізуючи архівну джерельну базу, необхідно ставити за мету використання інформації спеціалізованих фондів відповідно до їх сутності, бо ці документи належали різним державним установам, що проводили регулювання та контроль основних соціальних показників рівня життя громадян. Це дозволить про-вести порівняльний аналіз однотипних джерел, що відображають стан матеріального забезпечення робітників української промисловості кожного хронологічного етапу.

Так, із фонду 2605 Всеукраїнської Ради професійних спілок (ВУРПС) можна використати проаналізовані нормативні державні документи і матеріали ВУРПС стосовно тарифних ставок і продуктивності праці на підприємствах України в 1921– 1928 рр., а також матеріали про підвищення заробітної плати в промисловості УСРР (постанови, відомості, доповідні записки) в 1926 р., постанови, циркуляри, інструкції ВУЦВК про оплату праці в 1927 – 1928 рр., інформаційне зведення про зниження цін [41]. Такий значний та різноманітний обсяг документів цього фонду свідчить про ретельний контроль з боку держави за рівнем заробітної плати в промисловості республіки, хоча ці заходи часто мали негативний характер. Так, підвищення заробітної плати важкої індустрії за рахунок прибутків легкої галузі не ліквідувало диспропорцію в оплаті праці цих головних секторів промислового виробництва, а тільки обумовило значне зниження заробітків у легкій промисловості.

Архівні зібрання фонду 2623 Народного комісаріату праці УСРР (статистичний відділ) представлені в основному постановами, циркулярами стосовно номінальної та реальної заробітної плати в промисловості України 1920–х рр., а також містять документи з приводу фактичних ставок робітників першого розряду, тобто основного фактору матеріального добробуту громадян [42].

Діяльність більшовицького уряду в сфері соціальної політики в 20–х рр. ХХ ст. зафіксована в архівних зібраннях Центрального Державного архіву громадських об'єднань (ЦДАГО). З метою доповнення проаналізованих вище архівних джерел варто залучити значний масив інформації фонду 1 Центрального Комітету Комуні-стичної партії (більшовиків) України (ЦК КП(б)У) [43;44].

Це дозволить на фактичному цифровому матеріалі провести комплексний порівняльний аналіз результатів і наслідків політики комуністично-радянського уряду кожного хронологічного періоду щодо основних структурних складових рівня життя громадян. Так, із цієї джерельної бази можна використати матеріали по реальній заробітній платі, ставках першого розряду, тобто мінімальній заробітній платі, ролі за-робітної плати в прибутковому бюджеті робітників та купівельній спроможності заробітків у промисловості республіки в порівнянні з довоєнним рівнем 1913 р. [43; 44].

Варто зазначити, що ці архівні зібрання зосереджують у собі інформацію, яка була фактично аргументованим матеріалом для доповідей партійних функціонерів на пленумах, конференціях та з'їздах КП(б)У, на основі яких потім розроблялася соціальна стратегія компартії, видавалися постанови та рішення щодо основних показників рівня життя громадян, а саме заробітній платі, вартості бюджетного набору, тобто прожиткового мінімуму, рівню приватних цін.

Найбільше із цього важливого носія інформації можна вилучити документи, що характеризують ситуацію із заробітною платою робітників української промисловості в періоди соціально-економічних криз у радянському суспільстві, а саме в 1921– 1923 рр. та 1928–1929 рр. [43]

При вивченні цих документів варто застосувати різні методи та прийоми аналізу. Дуже важливим для розкриття досліджуваної проблеми являється «вертикальний» аналіз політичних рішень центральних та місцевих органів влади стосовно регулювання системи оплати праці. У цьому плані необхідно звернути увагу на тези ЦК КП(б)У «Организационный кризис нашей промышленности и методы его преодоления» (1923). Це доповідні записки, статистичні відомості промислових трестів в ЦК КП(б)У про заборгованість по заробітній платі в 1922 р. та 1923 р. [44]. Листування з губкомами КП(б)У та наркоматами України про стан виплати заробітної плати в 1923 р. Заяви робітників у ЦК

КП(б)У про затримку виплат заробітної плати, прото-коли комісії ЦК КП(б)У по заробітній платі та підсумкові звіти про стан заробітної плати у цілому по республіці [44].

Ці архівні документи свідчать про контроль губкомів над політичним та господарським життям губерній, а відтак контроль центру над периферією, що відображається в переважному обслуговуванні центральних компартійних директив за рахунок життєвих інтересів України.

Саме згубна політика комуністично-державної партії привела до катаклізмів в економіці республіки в 1923–1924 рр., зокрема в сфері фінансового забезпечення робітників головних підприємств важкої індустрії України. Про це чітко інформують архівні документи, такі як: листи в ЦК КП(б) України від правління „Південьсталь”, Юзівка про часті страйки та навіть загрозу затоплення шахт. Як підсумок та підтвердження цієї фінансової депресії лист голови ЦКК Медведєва в РНК УСРР тов. В.Я.Чубарю від 21.12.1923 року про те, що в зв'язку із заборгованістю ЮРТ і „Південьсталі” склалося дуже критичне положення щодо виплати заробітної плати робітникам, назрівають страйки в металообробній промисловості [44].

Архівні документи свідчать про падіння реальної заробітної плати, кризу хлібозаготівель, дефіцит хлібопродуктів та введення карткової системи на хлібні товари в містах. Зокрема, до таких матеріалів належать: доповідні записки в наркомат торгівлі Союзу про забезпечення України хлібом та регулюванню цін в 1925 р., доповідні записки правління тресту „Донвугіль” в ЦК КП(б)У про продовольче постачання робітників у 1929 році, доповідна записка комісії наркомату торгівлі України в ЦК КП(б)У про стан постачання робітників Донбасу в 1929 р. [44]

Одним із найважливіших джерел для обраної теми є архівні документи та матеріали Чернігівського обласного державного архіву(ЧОДА). На основі цього архівного зібрання методом „вертикального” аналізу можна провести порівняння основних структурних елементів рівня життя, а саме робітників головних галузей індустрії на прикладі Чернігова і Чернігівської губернії та її округ із середньо-українськими даними. Для цього варто звалучити документи фонду Р. 942 Стати-стичного бюро Виконавчого комітету Чернігівської губерньської Ради робітничих, селянських і червоноармійських депутатів та фонду Р. 944 Статистичного бюро окружних Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів [45; 46].

Найбільше інформації можна вилучити із блоку заробітної плати робітників по групах виробництв та окремих підприємствах, а також підсумкові дані в цілому по губерніях та округах за 1921–1923 рр. При цьому варто використати також документи, що характеризують стан оплати праці за кожний місяць, так звані місячні картки обліку праці та заробітної плати промислових робітників Чернігова та Чернігівської губернії. Із спеціального блоку цінових характеристик можна вилучити інформацію про рух приватних роздрібних цін по місту Чернігову та Чернігівській губернії на сільськогосподарські і промислові товари за 1921–1925 рр. [45]. Крім щомісячних цінових даних є також підсумкова інформація за рік в цілому.

Носіями інформації про стан харчування сімей промислових робітників Чернігівщини на початку досліджуваного періоду (1921–1923 рр.) являється значна кількість документів зазначеного фонду [45]. Вміщені в цих документах дані чітко фіксують факт досить низького енергетичного рівня та якісного складу харчування робітників міста (особливо в листопаді 1921 р.).

Наявність лакун в архівних зібраннях цього фонду стосовно реальних заробітків робітників та індексних характеристик приватних цін у 1921 р. по Чернігівській губернії дещо утруднює проведення динамічного аналізу цих соціальних показників.

Для поповнення та розширення інформації за весь досліджуваний період варто використати архівні матеріали фонду Р. 944 Статистичного бюро окружних Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів [46]. Значний обсяг інформації цього архівного зібрання можна застосувати для побудови динамічних рядів відносно індексних показників роздрібних цін на товари харчового призначення та фабрикати в роз-різі Чернігівської

округи та її районів за кожний рік, а також окремо по м. Чернігову. Це відкриває можливість для порівняння рівня цін територіально та в часовому про-сторі. Зокрема, користуючись даними справи 97 „Підсумкові дані та індекси руху розд-рібних цін по м. Чернігову за 1924–1928 рр. та справ 3499–3501; 3651; 4052 можна побудувати динамічні ряди рівня цін за 6 років стосовно основних продуктів харчу-вання і товарів широкого вжитку, та з’ясувати характерні особливості процесу ціно-утворення на приватному ринку за два періоди, а саме 1924–1927 і 1928–1929 рр. [46].

Для комплексного аналізу матеріального становища промислових робітників Чернігівської округи в період соціально-економічної кризи наприкінці 20-х рр. ХХ ст. крім цінового фактору варто використати відомості архівних документів, присвячених іншим головним соціальним стандартам, таким як вартість бюджетного набору, рівень реальної заробітної плати, стан харчування в 1928–1929 рр.[46]. На основі одержаних результатів можна дізнатись як вплинули кризові явища в економіці країни на матеріальний стан громадян м. Чернігова і Чернігівської округи порівняно із середньо-українськими даними.

Отже, охарактеризовані матеріали 12 фондів двох центральних і однієї регіо-нальної архівної установи є репрезентативними і дають можливість проаналізувати поставлену проблему системно, ґрунтовно та в повному обсязі (по всіх визначених показниках матеріального добробуту робітників і службовців).

1. Центральний державний архів вищих органів влади та державного управління України (ЦДАВО України). Фонд № 1. – Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів (ВУЦВК). – Оп. 1. – Од.зб.174. – Арк.139.
2. ЦДАВО України. Фонд № 1. – Оп. 2.– Од.зб.2340. – Арк.351.
3. ЦДАВО України. Фонд № 2. – Рада Народних Комісарів УСРР (РНК УСРР) – Оп. 2.– Од.зб.375 – Арк.466.
4. ЦДАВО України. Фонд № 2. – Од.зб.382-а. – Арк.91.
5. ЦДАВО України. Фонд № 2. – Од.зб.393. – Арк.502.
6. ЦДАВО України. Фонд № 2. – Од.зб.868. – Арк.86.
7. ЦДАВО України. Фонд № 5. – Народний комісаріат внутрішніх справ УСРР (НКВС УСРР). – Оп. 3.– Од.зб.1722. – Арк.37.
8. ЦДАВО України. Фонд №34. Вища Рада народного господарства УСРР (ВРНГ УСРР). –Оп. 9. – Од.зб.84. – Арк.299; –Оп. 9.– Од.зб.903. – Арк.104.
9. ЦДАВО України. Фонд №34. – Оп. 9. – Од.зб.907. – Арк.135.
10. ЦДАВО України. Фонд №34.– Оп. 9.– Од.зб.911. – Арк.33.
11. ЦДАВО України. Фонд №34.– Оп. 9.– Од.зб.1152. – Арк.170.
12. ЦДАВО України. Фонд №34.– Оп. 9.– Од.зб.1160. – Арк.104.
13. ЦДАВО України. Фонд №337. – Українська державна загальнопланова комісія при українській економічній нараді (Укрдержплан). – Оп. 1. – Од.зб.7471. – Арк.23.
14. ЦДАВО України. Фонд №337. – Оп. 1. – Од.зб.760. – Арк.331.
15. ЦДАВО України. Фонд №337. – Оп. 1. – Од.зб.6269. – Арк.60.
16. ЦДАВО України. Фонд №337. – Оп. 1. – Од.зб.6270. –Арк.32.
17. ЦДАВО України. Фонд №337. – Оп. 1. – Од.зб.8406. – Арк.54.
18. ЦДАВО України. Фонд №337. – Оп. 1. – Од.зб.7678. – Арк.165.
19. ЦДАВО України. Фонд №337. – Оп. 1. – Од.зб.8494. – Арк.71.
20. ЦДАВО України. Фонд №340. Народний комісаріат продовольства УСРР (Наркомпрод). – Оп. 2. – Од.зб.110. – Арк.10.
21. ЦДАВО України. Фонд №340. – Оп. 2. – Од.зб.110. – Арк.10.
22. ЦДАВО України. Фонд №340. – Оп. 2. – Од.зб.3298. – Арк.34.
23. ЦДАВО України. Фонд №340. – Оп. 2. – Од.зб.4541. – Арк.17.
24. ЦДАВО України. Фонд №340. – Оп. 2. – Од.зб.4855. – Арк.18.
25. ЦДАВО України. Фонд №340. – Оп. 2. – Од.зб.8398. – Арк.153.
26. ЦДАВО України. Фонд №582. – Центральне статистичне управління УСРР. – Оп. 1. – Од.зб.105. – Арк.22.
27. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.1159. – Арк.63.
28. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.2350. – Арк.37.
29. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.2351. – Арк.23.
30. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.4100. – Арк.511.
31. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.1209. – Арк.95.
32. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.2407. – Арк.18.
33. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.4207. – Арк.170.

34. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.206. – Арк.13.
35. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.209. – Арк.38.
36. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.754. – Арк.20.
37. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.1213. – Арк.20.
38. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.3176–3178.
39. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.4112. – Арк.165.
40. ЦДАВО України. Фонд №582. – Оп. 1. – Од.зб.4956. – Арк.180.
41. ЦДАВО України. Фонд №2605. Всеукраїнська Рада професійних спілок (ВУРПС). – Оп. 1. – Од.зб.642. – Арк.29; – Оп. 1. – Од.зб.645. – Арк.59; – Оп. 1. – Од.зб.1041. – Арк.454; – Оп. 2. – Од.зб.422. – Арк.251; – Оп. 2. – Од.зб.437. – Арк.278; – Оп. 2. – Од.зб.707. – Арк.4.
42. ЦДАВО України. Фонд №2623. Народний комісаріат праці УСРР (статистичний відділ). – Оп. 1. – Од.зб.738. – Арк.32; – Оп. 1. – Од.зб.1558. – Арк.20; – Оп. 1. – Од.зб.2361. – Арк.151; – Оп. 1. – Од.зб.2383. – Арк.165; – Оп. 1. – Од.зб.3619. – Арк.327; – Оп. 1. – Од.зб.4301. – Арк.375.
43. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України). Фонд №1. – Центральний Комітет Комуністичної партії (більшовиків) України (ЦК КП(б)У). – Оп. 1. – Од.зб.122. – Арк.248; – Оп. 1. – Од.зб.146. – Арк.160; – Оп. 1. – Од.зб.199. – Арк.66; – Оп. 1. – Од.зб.241. – Арк.371; – Оп. 1. – Од.зб.288. – Арк.218.
44. ЦДАГО України. Фонд №1. – Оп. 20. – Од.зб.1663. – Арк.196; – Оп. 20. – Од.зб.1862. – Арк.118; – Оп. 20. – Од.зб.1896. – Арк.147; – Оп. 20. – Од.зб.2301. – Арк.32; – Оп. 20. – Од.зб.2507. – Арк.97; – Оп. 20. – Од.зб.2790. – Арк.28; – Оп. 20. – Од.зб.2952. – Арк.95.
45. Державний архів Чернігівської області (ДАЧО). Фонд №Р-942. Статистичне бюро виконавчого комітету Чернігівської губерньської ради робітничих, селянських і червоноармійських депутатів. – Оп. 1. – Од.зб.4343. – Арк.27; – Оп. 1. – Од.зб.4580. – Арк.37; – Оп. 1. – Од.зб.4895. – Арк.62; – Оп. 1. – Од.зб.5316. – Арк.36; – Оп. 1. – Од.зб.5659. – Арк.77; – Оп. 1. – Од.зб.5739. – Арк.51.
46. ДАЧО. Фонд №Р-944. Статистичне бюро виконавчих комітетів окружних рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів. – Оп. 1. – Од.зб.97. – Арк.43; – Оп. 1. – Од.зб.233. – Арк.35; – Оп. 1. – Од.зб.378. – Арк.15; – Оп. 1. – Од.зб.1333. – Арк.51; – Оп. 1. – Од.зб.3499. – Арк.30; – Оп. 1. – Од.зб.3500. – Арк.93; – Оп. 1. – Од.зб.3501. – Арк.107; – Оп. 1. – Од.зб.4052. – Арк.127.

References

1. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchikh orhaniv vldy ta derzhavnoho upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy). Fond № 1. – Vseukrayinskyi Tsentralnyi Vykonavchyi Komitet Rad robitnychikh, selyanskykh i chervonoarmiyskykh deputativ (VUTsVK). – Op. 1. – Od.zb.174. – Ark.139.
2. TsDAVO Ukrainy. Fond № 1. – Op. 2. – Od.zb.2340. – Ark.351.
3. TsDAVO Ukrainy. Fond № 2. – Rada Narodnykh Komisariv USRR (RNK USRR). – Op. 2. – Od.zb.375 – Ark.466.
4. TsDAVO Ukrainy. Fond № 2. – Od.zb.382-a. – Ark.91.
5. TsDAVO Ukrainy. Fond № 2. – Od.zb.393. – Ark.502.
6. TsDAVO Ukrainy. Fond № 2. – Od.zb.868. – Ark.86.
7. TsDAVO Ukrainy. Fond № 5. – Narodnyi komisariat vnutrishnikh sprav USRR (NKVS USRR). – Op. 3. – Od.zb.1722. – Ark.37.
8. TsDAVO Ukrainy. Fond №34. Vyshcha Rada narodnoho hospodarstva USRR (VRNH USRR). – Op. 9. – Od.zb.84. – Ark.299; – Op. 9. – Od.zb.903. – Ark.104.
9. TsDAVO Ukrainy. Fond №34. – Op. 9. – Od.zb.907. – Ark.135.
10. TsDAVO Ukrainy. Fond №34. – Op. 9. – Od.zb.911. – Ark.33.
11. TsDAVO Ukrainy. Fond №34. – Op. 9. – Od.zb.1152. – Ark.170.
12. TsDAVO Ukrainy. Fond №34. – Op. 9. – Od.zb.1160. – Ark.104.
13. TsDAVO Ukrainy. Fond №337. – Ukrainska derzhavna zahalnoplanova komisiia pry ukrayinskii ekonomichnii naradi (Ukrderzhplan). – Op. 1. – Od.zb.7471. – Ark.23.
14. TsDAVO Ukrainy. Fond №337. – Op. 1. – Od.zb.760. – Ark.331.
15. TsDAVO Ukrainy. Fond №337. – Op. 1. – Od.zb.6269. – Ark.60.
16. TsDAVO Ukrainy. Fond №337. – Op. 1. – Od.zb.6270. – Ark.32.
17. TsDAVO Ukrainy. Fond №337. – Op. 1. – Od.zb.8406. – Ark.54.
18. TsDAVO Ukrainy. Fond №337. – Op. 1. – Od.zb.7678. – Ark.165.
19. TsDAVO Ukrainy. Fond №337. – Op. 1. – Od.zb.8494. – Ark.71.
20. TsDAVO Ukrainy. Fond №340. Narodnyi komisariat prodovolstva USRR (Narkomprod). – Op. 2. – Od.zb.110. – Ark.10.
21. TsDAVO Ukrainy. Fond №340. – Op. 2. – Od.zb.110. – Ark.10.
22. TsDAVO Ukrainy. Fond №340. – Op. 2. – Od.zb.3298. – Ark.34.
23. TsDAVO Ukrainy. Fond №340. – Op. 2. – Od.zb.4541. – Ark.17.
24. TsDAVO Ukrainy. Fond №340. – Op. 2. – Od.zb.4855. – Ark.18.
25. TsDAVO Ukrainy. Fond №340. – Op. 2. – Od.zb.8398. – Ark.153.
26. TsDAVO Ukrainy. Fond №582. – Tsentralne statystychno upravlinnia USRR. – Op. 1. – Od.zb.105. – Ark.22.

27. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.1159. – Ark.63.
28. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.2350. – Ark.37.
29. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.2351. – Ark.23.
30. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.4100. – Ark.511.
31. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.1209. – Ark.95.
32. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.2407. – Ark.18.
33. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.4207. – Ark.170.
34. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.206. – Ark.13.
35. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.209. – Ark.38.
36. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.754. – Ark.20.
37. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.1213. – Ark.20.
38. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.3176–3178.
39. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.4112. – Ark.165.
40. TsDAVO Ukrainy.Fond №582. – Op. 1. – Od.zb.4956. – Ark.180.
41. TsDAVO Ukrainy. Fond №2605. Vseukrayinska Rada profesiinykh spilok (VURPS). – Op. 1. – Od.zb.642. – Ark.29; – Op. 1. – Od.zb.645. – Ark.59; – Op. 1. – Od.zb.1041. – Ark.454; – Op. 2. – Od.zb.422. – Ark.251; – Op. 2. – Od.zb.437. – Ark.278; – Op. 2. – Od.zb.707. – Ark.4.
42. TsDAVO Ukrainy. Fond №2623. Narodnyi komisariat pratsi USRR (statystychnyi viddil). – Op. 1. – Od.zb.738. – Ark.32; – Op. 1. – Od.zb.1558. – Ark.20; – Op. 1. – Od.zb.2361. – Ark.151; – Op. 1. – Od.zb.2383. – Ark.165; – Op. 1. – Od.zb.3619. – Ark.327; – Op. 1. – Od.zb.4301. – Ark.375.
43. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy (TsDAHO Ukrainy). Fond №1. – Tsentralnyi Komitet Komunistychnoi partii (bilshovykiv) Ukrainy (TsK KP(b)U). – Op. 1. – Od.zb.122. – Ark.248; – Op. 1. – Od.zb.146. – Ark.160; – Op. 1. – Od.zb.199. – Ark.66; – Op. 1. – Od.zb.241. – Ark.371; – Op. 1. – Od.zb.288. – Ark.218.
44. TsDAHO Ukrainy. Fond №1. – Op. 20. – Od.zb.1663. – Ark.196; – Op. 20. – Od.zb.1862. – Ark.118; – Op. 20. – Od.zb.1896. – Ark.147; – Op. 20. – Od.zb.2301. – Ark.32; – Op. 20. – Od.zb.2507. – Ark.97; – Op. 20. – Od.zb.2790. – Ark.28; – Op. 20. – Od.zb.2952. – Ark.95.
45. Derzhavnyi arkhiv Chernihivskoi oblasti (DACHO). Fond №R-942. Statystychnе biuro vykonavchoho komitetu Chernihivskoyi hubernskoi rady robitnychykh, selianskykh i chervonoarmiiskyykh deputativ. – Op. 1. – Od.zb.4343. – Ark.27; – Op. 1. – Od.zb.4580. – Ark.37; – Op. 1. – Od.zb.4895. – Ark.62; – Op. 1. – Od.zb.5316. – Ark.36; – Op. 1. – Od.zb.5659. – Ark.77; – Op. 1. – Od.zb.5739. – Ark.51.
46. DACHO. Fond №R-944. Statystychnе biuro vykonavchykh komitetiv okruzhnykh rad robitnychykh, selianskykh i chervonoarmiiskyykh deputativ. – Op. 1. – Od.zb.97. – Ark.43; – Op. 1. – Od.zb.233. – Ark.35; – Op. 1. – Od.zb.378. – Ark.15; – Op. 1. – Od.zb.1333. – Ark.51; – Op. 1. – Od.zb.3499. – Ark.30; – Op. 1. – Od.zb.3500. – Ark.93; – Op. 1. – Od.zb.3501. – Ark.107; – Op. 1. – Od.zb.4052. – Ark.127.

Ямпалец П.В.

Материальное положение городского населения УССР в период НЭПа: анализ архивных источников.

Охарактеризован значительный массив документов и материалов, которые находятся на сохранении в фондах центральных и региональных архивов Украины и где размещены данные касательно благосостояния основных производительных слоев городского населения (рабочие и служащие) Украины в эпоху НЭПа (1921-1929гг.). Определены преимущества отдельных фондов архивохранилищ в плане возможности их использования исследователями проблемы истории повседневности городских жителей республики в межвоенный период.

Ключевые слова: городское население, новая экономическая политика, материальное положение, архивы, фонды, единицы хранения.

Yampolets P.V.

Economic Conditions of the Urban Population of the Former Ukrainian Social Soviet Republic in the NEP Period: the analysis of Archives Sources.

The great numbers of the documents and materials kept in the funds of the central and regional archives in Ukraine concerning the data about industrial sections of urban population (factory and office workers) in Ukraine in the NEP period (1921 – 1929) have been characterized. The benefits of some archives funds as for the possibility of their using by researchers the problem of the history of urban population every day life in the period between wars have been defined.

The author stresses that the matters of Fund №582 of Central State Archives of SupremeBodies of Powerand Government (Kyiv, Ukraine) are of great interest for the researchers who study the problem of the urban population wellbeing in the Soviet Ukraine. They contain great amount of information concerning different aspects of workers economic conditions according to the different industry branches and production (provinces, districts of the Ukraine Social Soviet Republic), as well as to the certain cities (which were grouped according to their numbers into small, medium-size and big).

Key words: urban population, New Economic Policy, economic conditions, archives, funds, unit of keeping.

**ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПАСПОРТНО-ВІЗОВОГО РЕЖИМУ
В УСРР 1920-Х РР.**

Аналізуються постанови українського радянського уряду стосовно паспортно-візового контролю, висвітлено його застосування у 1921 - 1923 та 1924 - 1929 рр., показано роль і місце дипломатичних представництв УСРР, іноземних держав у здійсненні паспортного та візового контролю, а також участь органів НКВС УСРР в оформленні дозволів на перебування в Україні.

Ключові слова: віза, паспорт, УСРР, Україна, повноважне представництво, громадянство, національний паспорт, держава, влада, іноземці.

Історики, досліджуючи міжнародні відносини у 1920-х рр., не звертають належної уваги політичним, соціально-гуманітарним, організаційно-функціональним аспектам впровадження радянської системи паспортно-візового режиму. Радянська історіо-графія зосереджувалася переважно на глобальних і переломних етапах дипломатичного розвитку, застосовуючи консервативну теоретично-методологічну формулу